

Doris

Nr 30 2016

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

28-årige Semir Susic valdes den 7 maj till ny ordförande i Harry Martinson-sällskapet. Semir är lärare i Stockholm och har tidigare varit engagerad i ett bokförlag. Sedan han hållit ett föredrag vid årshögtiden i Klockrike 2009 och engagerat sig i sällskapet blev han 2012 invald i styrelsen. Semir har bl a ingått i juryn för 2013 års skrivartävling och svarat för program på bokmässan i Göteborg.

Martinson-vänner,

Harry Martinsons texter är ständigt aktuella, de utgör ett författarskap som växer och hittar nya läsare hela tiden. Många förtrollas av Aniaras lekfulla och utomjordiska språk, dess mörker och dess lyskraft. Jag var också en av dem som upptäckte Aniara som tonåring och är sedan dess på en odysse i den Martinsonska världen. Därför är det särskilt roligt att jag blivit ordförande just det år som Aniara fyller 60 år. Eposet har en särskild plats i mitt hjärta men det har också *Nässlorna blommar*, *Vägen ut*, *Vägen till Klockrike* och flertalet diktsamlingar och prosaverk. Vi ser idag hur poeter, författare och bildkonstnärer fortfarande inspireras av det rika litterära arv som vårt sällskap förvaltar. Det gör mig stolt och glad.

Jag vill till att börja med tacka dig som är medlem. Du är delaktig i spridningen av Martinsonska texter som manar till förundran och eftertanke i ett samhälle där det behövs mer än någonsin. Vi är idag ett av de större litterära sällskapen i Sverige i en tid när föreningsliv och litterära sällskap är på nedgång. För mig fyller föreningslivet en oumbärlig demokratisk kraft som gör ett samhälle starkare och rikare.

Att vara en del av Martinson-sällskapet är att vara en del av en gemenskap, att få ingå i ett nätverk av litteratursälskande likasinnade. Men det innebär inte ett ensidigt dyrkande av Harry Martinson även om han ligger

Omslagsbilden

I sällskapets årshögtid 2016 ingick en utflykt till Österlen den 8 maj. Vi som var med fick då uppleva en högtidsstund när vi hälsade på Ingvar Holm och hans hustru Karin i allkonsthuset och ateljén Karinholm i Vik utanför Simrishamn. Professor Ingvar Holm var en av grundarna av Harry Martinson-sällskapet och dess förste ordförande. Han är en nestor inom Martinsonsforskningen och tillhörde i många år författarens vänskapskrets. Karin är en fritt skapande målare och grafiker. På bilden ser vi Karin och Ingvar framför Karins målning av Harry och Moa Martinson.

Foto: Bo Ljungberg

oss ousägligt varmt om hjärtat. För mig är hans författarskap också en fast punkt utifrån vilken man kan utforska den svenska litteraturen, såväl bakåt i tiden som framåt men också den spännande tid som Harry Martinson själv levde i. Min vision är att fler ska upptäcka detta och att vi därigenom kan bli ännu fler medlemmar som förvaltar det Martinsonska arvet.

För sällskapets uppgift är just att främja intresset för Martinsons texter, stödja olika typer av forskning och verka för att hålla verken tillgängliga på olika sätt. Och vi har medvind. Det händer mycket nu på litteratur- och konstscenen som kan knytas till Martinson. Jag ser också hur digitala lösningar ger fler möjligheter att bekanta sig med Martinsons texter.

Litteraturbanken.se är ett av flera bra exempel på hur digitaliseringen kan komplettera den fysiska utgivningen. Där är Anlara det verk som är populärast varje månad. Dessutom arbetar Bonniers digitala avdelning just nu med ett omfattande projekt där 20-talet Martinson-titlar inom kort kommer att finnas tillgängliga digitalt. Sällskapet stöttar förlaget med den digitala klassificeringen som gör verken mer sökbara. Samtidigt ska vi som sällskap värna om de fysiska böckerna också. Dessa saker behöver inte motsäga varandra utan kan gå hand i hand.

Sammanfattningsvis vill jag tacka ännu en gång för att Du är en del av denna utveckling. Jag ser fram emot ett händelserikt år som ordförande och hoppas få möta dig på årshögtiden i Växjö 6–7 maj 2017.

*Med vänliga hälsningar,
Semir Susic*

Stöd Harry Martinson-fonden!

Stöd gärna sällskapets fond till Harry Martinsons minne.
Använd den när du t ex ska skicka minnesgåvor
eller göra uppvaktningar i olika sammanhang.

Fonden förvaltas av styrelsen som anslår medel
ur den till stöd för sällskapets verksamhet.

Pengar sätts in på HM-fondens bankgiro 5118-0024.

Tack för din gåva!

*Ulf Danielsson är professor i teoretisk fysik vid Uppsala universitet och tilldelades 2016 års Martinsonpris vid årshögtiden i Jämsbög den 7 maj. Han berättar här hur Harry Martinson kommit att påverka honom mer och mer, inte minst i hans forskning. Danielsson hittar ständigt nya fynd i Martinsons poesi och ger här exempel ur diktsamlingen *Doriderna* men också från de hittills opublicerade dikter som finns i arkivet i Uppsala universitetsbibliotek.*

Poeten som förklarar det obegripliga

Under åren har jag blivit allt mer bekant med Harry Martinson. Jag minns hur jag någon gång under gymnasiet hörde talas om en fysiklektor på skolan som kunde deklamera hela *Aniara*. Jag blev nyfiken och anade att det kunde vara något intressant, men det var först flera år senare som jag på allvar fick upp ögonen för Martinsons skrivande. Gang på gang, i olika sammanhang, insisterade han på min uppmärksamhet och så småningom tog jag mig tid att ta lyssna lite noggrannare till vad han hade att säga.

Det jag upptäckte var något häpnadsväckande. I Martinsons dikter fann jag de ord jag själv så många gånger förgäves sökt. Ord som fattats mig när jag försökt att för andra, och egentligen också för mig själv, förklara den för människan så obegripliga fysik som lägger grunden för existensen.

Det som förbluffade mig var hur initierat Martinson skriver om vetenskapens faktiska innehåll. Det handlar alltså om betydligt mer än naturlyrrik eller civilisationskritik och jag misstänker att detta nog går också många av hans mest hängivna läsare förbi. Det står klart att Martinson hade ett genuint intresse för fenomenen för deras alldeles egen skull och att han just genom sina djupa insikter hade förutsättningar att skildra universum och dess förhållande till människan på ett ovanligt sätt.

Det är svårt att hitta någon som i våra dagar skriver i samma anda. Märkligt nog är det alltså sällsynt att både vara litterär författare och samtidigt hysa en nyfikenhet på naturvetenskapen. Ett modernt undantag är Jonas Gren som i delar av sin *Antropocen* (10TAL Bok, 2016) är inne på samma spår som Martinson.

Harry Martinsons författarskap ligger nu ganska långt tillbaka i tiden och man skulle kunna befara att tiden sprungit ifrån honom särskilt vad gäller de delar som handlar om just naturvetenskapen. Det har ju hänt så oerhört mycket inom fysiken och astronomin under det senaste halvsekle. Men Martinson har stått emot tiden. Ibland när jag grubblar över hur någon nyfunnen tanke bäst skall formuleras på ett begripligt sätt, föreställer jag mig hur att han står där i mitt kontor framför den svarta tavlan och utbrister: "Kan man inte beskriva det så här?" Och plötsligt klarnar allt. Det Martinson fångar är allmängiltigt men formule-

rat med en klarhet som tillåter en användning i mycket specifika sammanhang. Man hittar exempel runt om i hans texter och det handlar långt ifrån om bara, eller ens främst, *Aniara*. Många av de allra mest intressanta hittar man i *Doriderna* som kan ses som ett slags fortsättning av *Aniara*. De sammanställdes av matematikern och författaren Tord Hall och gavs ut efter Martinsons död. En av mina favoriter är ett lite längre sammanhållet textavsnitt som handlar om den lilla världen, partiklarnas värld, och en resa som för dit. Här ett par utsnitt ur resan:

*Försänkt som i en dröm men ändå vaken
jag tyckte mig förändrad och så naken
att ingen dröm har ord för hur det var
när jag förvandlad genom stenen skar
mot inre riken ner...
... och under tiden
som detta skedde blev jag mindre, mindre
och ännu mer avklädd skikt och lager
av tid och rum när jag i stenen sjönk
allt längre in, allt djupare i tingen.*

Jag vill gärna följa med på resan in i stenen, ner till de inre rikena för att med egna ögon se hur allt hänger ihop. Jag kan med hjälp av verserna i *Doriderna* göra mig bilder av den värld som jag annars mest möter med hjälp av matematiken. Kanske går mina tankar också till partikelacceleratorernas underjordiska tunnlar som på ett annat sätt skär genom stenen? Men det allra viktigaste, det som gör att allt blir på allvar, och som plötsligt får mig att förstå och dessutom fullt ut känna och inse hur min egen existens är sammanvävd med allt detta infinner sig när färden vänder tillbaka igen:

*Och med en formel mer trolsk än fattbar
steg vi därur och lämnade atomen.
Vi vidgades mot andra sammanhang
och satt så på ett blad bredvid ett bi
som ivrigt sökte honung på en äng.*

Den skenbart avlägsna och främmande värld som fysiken handlar om blir närvarande och en nödvändig del av den vardagliga världen. Detta gäller lika väl det kosmos som jorden är en del av som de inre riken som öppnas upp inom oss själva. Detta är den avgörande martinsonska insikt som fler borde ta till sig.

Min egen forskning har till stor del handlat om strängteori – ett försök att förena gravitationen och kvantmekaniken till en harmoniskt fungerande enhet som också visar många tecken på att faktiskt fungera. Alla partiklar, alla universums beståndsdelar, utgörs

enligt teorin av vibrerande små strängar. Hur de vibrerar avgör om de blir till kvarkar, elektroner eller partiklar av ljus. Det var någon gång i mitten av 1970-talet som arbetet med kring teorin började ta riktig fart och dess fulla betydelse gick nog inte upp förrän något decennium senare. Att som vissa vill göra kalla den en teori för allting vill jag ändå inte. Nog finns det väl mycket som en sådan teori inte kan fånga och allt vad vetenskapen åstadkommer utgör snarare steg på vägen mot ett mål som kanske aldrig fullt ut kommer att uppnås.

Harry Martinson fick aldrig möjlighet att ta sig an strängteorin. Hur hade han beskrivit den? När jag letar i *Doriderna* hittar jag några rader som visserligen handlar om fysik som var känd redan på Martinsons tid, men de är ändå möjliga att fullt ut använda, utan ansträngd tolkning, för mitt syfte.

*Existensen vibrerade fram
och byggde
i varje punkt
av det innersta minsta
sin darrande boning.*

Det är just så jag vill se strängarna.

Martinson hade också en förståelse för vad matematiken egentligen är för någonting: ett språk. Ett språk med förmåga att uttrycka tankar som inget vanligt språk kan hantera. Kanske var det för honom som naturvetenskapligt skolad diktare särskilt naturligt att dra den slutsatsen. Liksom andra främmande språk kan det vara svårt att lära sig och dessutom är de tankar som matematiken uttrycker många gånger svåra i sig. Martinson är väl medveten om detta. I dikten om resan allt djupare in i tingen, strax innan kosan ställs hemåt igen, blir det plötsligt riktigt knepigt:

*Så kom det formler av så svårtydd art
att gnomen åter greps av den beklämning
som uppstår när förklaringen försökts
men föga gensvar spåras hos eleven.*

Och just så känner jag ibland i samspråk med studenter eller kollegor framför min egen svarta tavla. Vem som är gnomen och vem som är eleven är inte alltid klart.

Våren 2016 fick jag möjlighet att leta i arkiven med Harry Martinsons efterlämnade skrifter på universitetsbiblioteket i Uppsala. Det är en stor samling och jag fokuserade på de delar som man kunde misstänka innehålla texter av naturvetenskapligt intresse. Det var en upplevelse att bläddra bland manuskripten, en del handskrivna av Martinsons egen hand och en del renskrivna på maskin. Många av dem är utkast och olika varianter som sedan publicerats i någon form, men det finns också

ett stort antal som aldrig tidigare givits ut. Många har nog lästs och vägts av Tord Hall när han sammanställde *Doriderna*, medan andra nog knappast lästs av någon annan än Harry själv.

De som jag var särskilt intresserad av handlar om hur det kosmiska perspektiv som är så genomgående i Martinsons skrivande har bäring också på vårt jordiska liv. Vi är små, naturen till stora delar obegriplig och den reder sig nog rätt väl också oss förutan, vilket Martinsom beskriver i en av de dikter jag hittade:

*Det går långsamt att få veta allt
under tiden reder sig naturen
sådan den är och sådan den är skapad.
Det är som behövdes vi inte för att något ska finnas
bara för att något ska vetas – av oss.
Så har vi bara att ordna för oss,
finna spår och föda
ordna för vår tankes fortsatta nosning fram emot eget mål,
medan naturen förblir och är.
Om framtiden ginge före oss
kunde vi följa i dess spår.
Men framtiden följer på oss
kommer efter oss
och beklagar kanske att så är.
Framtiden kan komma att kvida.
Våra spår är som sår i världen.*

Mitt mål var att hitta texter av relevans för min senaste bok, *Vårt klot så ömkligt litet* (Fri Tanke 2016), som just handlar om jordens tillstånd sedd från en kosmisk utkikspunkt. Jag blev inte besviken. Några av dem jag valde ut finns nu publicerade i min bok, däribland en om jorden i kontrast mot världsalltet i övrigt som fick tjäna som inledning:

*Vi lever på en liten rund jord.
Den är mörk och mjuk som ett bär.
Tusen solar lyser över skogen.
Försynt står de, fjärran spridda som alltets sanna barn i evighetens snår.*

I *Vårt klot så ömkligt litet* drar jag slutsatser om klimatet och människans ansvar. Det är förstås inte mer än rätt att i en sådan bok söka stöd hos Martinson. Men liksom Martinson hävdar jag betydelsen av att ta fasta på substansen i det naturvetenskapen har att säga. Det är först när man vägled av sin nyfikenhet tagit reda på så mycket man kan som det är möjligt att eftertänksamt och insiktsfullt blicka tillbaka mot den jordiska tillvaron och se den ur sitt rätta perspektiv. Detta är kanske Harry Martinsons allra viktigaste budskap.

Ulf Danielsson

Tonsättaren, klarinettisten, organisten och dirigenten Anders Emilsson är bl a initiativtagare till och konstnärlig ledare för festivalen "Musik i Ladan" Skifsladan, Uppsälje, Dala-Järna. Han har under många år inspirerats av Harry Martinson i sitt arbete. 2011 skrev han en masteruppsats där han berättar om detta. Vid examenskonserten dirigerade han sin egen komposition Fyra korta dikter. De fyra satserna bygger på dikter ur Martinsons diktsamling Vagnen. Emilsson anser att konstnärerna är "inlevelsens och fantasins främsta företrädare". Precis som Martinson ser han dem också som "de verkliga realisterna".

Förfining och finställdhet – och därmed fördjupning

Att som konstnär – i mitt fall tonsättare – läsa Harry Martinson ger stöd och uppmuntran. För mig har han – många år efter sin död – blivit något av en "samtalspartner". Han klargör och värnar konstens art och ärende och inspirerar till förfining, sanningssökande och fördjupning.

Olika betydelser av ordet *fin*

Jag vill inleda med att betrakta ett vackert och, för konsten, centralt ord, nämligen ordet fin. Ordet har – minst – tre betydelser:

- 1) Vacker
- 2) Finställd, förfinad
- 3) Märkvärdig, högdragen

I debatten om "finkultur" sker ofta – medvetet eller omedvetet – en sammanblandning och förväxling av de två sistnämnda betydelserna. Detta är oerhört frustrerande – inte minst för oss som verkar inom konstens område – och man frestas ofta utbrista: Låt inte 3 omöjliggöra 2:s existens!!

Denna olycksaliga förväxling äger rum i alla möjliga sammanhang och på olika nivåer. Det kan på många håll t.o.m. gå så långt att man, för att hålla den högdragna och "fisförnäma" attityden borta, mönstrar ut den ärligt syftande fördjupningen, förfiningen och goda kvaliteten! Detta är en viktig fråga eftersom 2 på ett sätt är en så skygg och lågmäld varelse, men inte desto mindre storartad, medan 3 ofta är högljudd och dominant. Denna karaktärsskillnad ligger i sakens natur. Den ena är livsviktig för allt kulturellt odlande, medan den andra är av ondo – en kulturmarkör vars uppgift är att exkludera och markera distans.

Jag ser på den andra betydelsen av ordet fin – förfining och finställning – som ett centralt begrepp när det gäller konstutövning och konstens natur.

En uppmaning att finställt lyssna till skapelsen

Jag fick år 2010 i uppdrag att tonsätta Lars Hillås' dikt "Än ropar skapelsen" (2010). I dikten sammankopplas den kristna treenighetstanken med budskapet om den sargade skapelsen, som ropar på vårt agerande:

Än ropar skapelsen, än finns det tid att läka skapelsen.
Skapare giv liv, liv i överflöd,
lusten till liv. Lusten till mognad,
längtan att bli dina resurser i denna tid.

Än ropar skapelsen, ropar på frid för all vår trasighet.
Frälsare, giv helhet i splittringen,
nåden att ge hopp om en helad värld,
nåden att bli dina resurser i denna tid.

Än ropar skapelsen, hoppas få se Gudsborna visa sig.
Hjälpare, giv kärlekens handlingskraft,
kärlekens blick, kärlekens händer,
kärlek att bli dina resurser i denna tid.

Jag tycker att dikten i förlängningen uppmanar oss att öva upp vårt lyssnande, så att vi kan höra skapelsens "rop".

Vi behöver bli lyhörda och receptiva inför skapelsen. Möjligen handlar det om att skapelsen av oss begär en ändring av vår livsstil, men för att få kunskap om hur den förändringen bör se ut, måste vi börja med att skärpa och prioritera själva lyssnandet. Det är intressant att i detta resonemang också tänka på människan som en del av det som skapats. Detta skärpta och uppvärderade lyssnande inför skapelsen betyder ju då också en uppmaning till bättre lyssnande gentemot medmänniskorna – och gentemot det egna jaget! Det blir frågan om en större lyhördhet inåt och utåt hos den enskilda människan. Är det kanske vad vi lär oss genom att lyssna till skapelsen?

Skapelsen lär oss den finställda attityden

Harry Martinson har under många år varit en viktig inspirationskälla för mig. Det började med att jag vid mitten av 1980-talet fick hans diktsamling *Vagnen* i gåva av min "hyrestant" fru Håkansson i Danderyd. När jag så småningom hade vant mig vid och lyckats tränga in i hans poesi blev den som en uppenbarelse för mig.

1988 fick jag en beställning från Musik i Dalarna på ett nytt verk för orkester. Det blev ett fyrsatsigt verk, som musikaliskt gestaltade fyra dikter ur *Vagnen* (1960). De fyra satserna har följande beteckningar:

- I isarna – i bänd hos kölden
- II sländan – invid vattenspegeln
- III islossning
- IV lätt frihet

Vinternatt

Vi lyssnade utåt till isarna.
I bånd hos kölden hade de börjat råma.
Ville ur det grepp de pressats ner i
men tröttnade som när någon bekänner någonting påtvingat under
skruvar.
Sedan blev det åter tyst
och vintern höll sitt välde.

Nuet

Innan nuet brister och förstöres
sitter sländan invid vattenspegeln.
Var sekund ett slag på dödens klocka,
var minut ett liktåg av sekunder.
Låt oss dröja tätt vid ögonblicket
nu när fjäriln snuddar evigheten
innan nuet brister och förgöres.

Islossning

Insjön får hjälp av blåst och sol,
börjar genast skrota ner sin vinter.
Losskurna isplåtar bogseras av vinden
utåt mot öppen mittström där de sänkas i tusental.
Solen är överallt med och trampar med glädje ner sig,
än här, än där.
Det suckar i sörjan, och fräser som i ett lutkar.

Lätt frihet

Den bästa friheten är bara vind.
I den kan sinnena leva luftledes som vattenspeglingarna.
Det finns en lätthet att snabbt erövra som med osynliga linser,
en luftspeglingsglädje,
finbucklat böljeljus
i lätt spel på morgonvågor.

(Harry Martinson: *Vagnen*, 1960)

Verket spelades in på CD och kan höras här:

<http://andersemilsson.se/media/Fyra-korta-dikter.mp3>

För att återgå till begreppet *fin*: Martinson har en rik flora av tankar om
förfining och finställdhet – och därmed fördjupning. T.ex.:

En äng full av örter
är mäktig en djup förfining.
Den är till att lära sig läsa ur
i skrällande år. (*Tuvor*, 1973)

Detta är ju en direkt uppmaning till oss att "lyssna" på skapelsen!
I "Sinnenas sommarlek" (*Utsikt från en grästuva*, 1963) skriver han:

Man kan på goda grunder anta att dofterna helt enkelt är blommornas tankar.

Vi har visserligen ännu inte lyckats översätta dessa tankar till att likna våra, men näsan har sina aningar. Den vet, eller låt oss säga den anar, att en sommaräng är lika rik på tänkesätt och drömmar som ett gott bibliotek är rikt på tankar och drömmar uttryckta i tecken och ord.

En gång kände jag hur en violbukett med sin doft framsade en fyraradig strof så vacker och egendomlig att jag inte förmådde fånga den i ord. [...]

Detta är exakt den attityd som är konstnärens: känslighet, receptivitet och öppenhet. Det mångfacetterade, rika och sanna söks bäst med förfinade instrument. Det vet ju bl a varje vetenskapsman. Med trubbiga instrument når man bara fram till de svepande generaliseringarna och förenklingarna.

Konstnärens behov av finställda instrument i det skapande arbetet

I essän "Stämningsprovet" (ur *Utsikt från en grästuva*) beskriver Harry Martinson sin arbetsmetod som diktare:

Jag försöker göra tinget, händelsen eller fenomenet rättvisa genom stämningar. Jag smakar på stämningen. Och om mina andliga smaklökar inte fungerar som jag tycker att jag vill, då väntar jag och avstår.

I kapitlet "Mysteriet med halmdockan" i Martinsons roman *Vägen till Klockrike* (1948) försöker luffaren Bolle komma fram till var han kan ha tappat sitt vaxduksfodral. Han lägger sig och blundar och försöker frammana inre bilder. Han söker inåt. Men, som han säger, det är svårt, för man kan inte göra det med viljan, bara med *den lätt sökande avsikten*.

Koncentration och fördjupning

Man måste vara *sig själv* när man skapar. Kanske löjlig, men sann. Och man måste vara ostörd.

Jag tycker om liknelsen med barnet i livmodern som måste växa ostört innan det är moget att förlösas.

Martinson igen:

Större än behovet av gemenskap
är behovet av de rätta ensamheterna
de rätta viloställena
i själ och hjärta belägna.
(ur "Andliga behov", *Dikter om ljus och mörker*, 1971)

Denna syn blev under 1960- och 70-talen kritiserad av starka krafter i samhället, vilka betraktade den som oansvarig, världsfrånvänd och ytlig! Martinson var en av dem som drabbades hårt av det. Kritiken är förödande eftersom denna inåtvända koncentration och samling är förutsättningen för fördjupning. Fortfarande finns detta motstånd kvar på vissa håll och påverkar samhället. Denna typ av kritik frodas ofta på samma ställen som den tidigare nämnda förväxlingen mellan de olika betydelseerna av ordet fin. Bl.a. målar man upp denna poetens kanske inåtvända attityd som en motsats till och ett hot mot gemenskapen i samhället.

Här kommer emellertid Gunnar Ekelöf med ett tydligt motargument:

Det som är botten i dig är botten också i andra
(ur "Jag tror på den ensamma människan", *Färjesång*, 1941)

Alltså: I fördjupningen möts vi i gemenskap.
Här passar också Martinsons "Försonande rymd" (Ur *De tusen dikternas bok*, 1986) in:

I en by där jag levde fanns en bonde som jag hatade. Jag hade beslutat att innan jag lämnade byn kasta en sten i hans ansikte. En kväll såg jag honom köra hem från arbetet. Jag stod inne mellan några träd och han såg mig inte. Men plötsligt höll han in hästen och stannade den kracklande arbetsvagnen.

Han satt länge alldeles stilla. Och efterhand gick det upp för mig att han lyssnade till själva aftonens tystnad omkring sig: till den frid som kan höras bara av den ensamma människan. Då smög jag mig bort.

Jag utnämnde ovan denna hållning av känslighet och avsmakande av stämning till konstens och konstnärens uppdrag. Konstens ärende är också att hos dess mottagare väcka denna hållning.

En kulturpolitik som ser konstnärerna som entreprenörer utgår däremot från synen på publiken som passiva konsument: – *Om konstnären lyckas göra så bra reklam för sig så att han får mig att lyssna, då köper jag konsten.* Här handlar det alltså inte om en publik som uppövat sitt förfinade lyssnande för att kunna urskilja vad som är god och dålig kvalitet, eller som utvecklat sin personliga smak efter avsmakande av alternativ, utan om en passiv kulturkonsument. En sådan kulturentreprenörpolitik

förytligar och försvagar konsten.

Jag kan inte se annat än att det bästa är att publikens lyssnande uppövas så att var och en med sin djupaste känsla och känslighet kan erfara det rätta. Denna riktning innebär en syn på publiken som aktiva "avlyssnare" – inte passiva konsument.

Om inte denna lyssnande hållning vårdas och värdesätts – om man "slår dövörat till" mot naturen, mot människan, mot sig själv – går man i en riktning mot omänsklighet.

Ibland var Harry Martinson pessimistisk och bekymrad över vår oförståelse att lyssna:

Nu ropa inga stenar mer.
De ropade sig stumma
de åren då vi hörde dem men ändå inte hörde.
De åren då de flesta tego
som stumma fiskar, de lojala döva. ...
(*Ur de tusen dikternas bok*, 2004)

Att värna konstens kärna

Vad gäller kombinationen entreprenör/konstnär är frågan om det överhuvudtaget är möjligt – och för den delen önskvärt – att rymma både en fulländad entreprenör och högklassig konstnär inom samma person.

Om vi fortsätter att se på dessa kompetenser som separerade: Kommer karaktären av konstnärens verk att påverkas i och med att det i samma person också ryms en entreprenör och PR-man? Intresserar denna frågeställning oss överhuvudtaget? Är det av vikt för mänskligheten att "fri" och oberoende konst utövas? Mitt eget svar på detta är ett självklart: ja! Det koncentrerade sökandet efter konstnärlig förfining och fördjupning utövat med de allra finaste känslomässiga instrument är i min föreställningsvärld den mest renodlat förmänskligande aktivitet som existerar. Att göra konstnären till entreprenör leder till att den fria forskningen, som konsten är, inte längre kommer att finnas kvar. Konsten blir en kugge i det redan rullande hjulet som är marknadsekonomin.

Dessutom: låt oss slå fast att kvaliteten på den enskilde konstnärens verk inte har något samband med kvaliteten på konstnärens entreprenörskap. Det är frågan om två olika yrken! Om vi sålunda hävdar att kvalitet inte har det minsta med ytans beskaftenhet att göra, innebär det att vi måste vara beredda på att kunna finna kvaliteten var som helst – inte bara där den förväntas eller sägs finnas! Tvärtom måste vi då förhålla oss skeptiska till PR-röster, som hävdar att den finns på ett givet ställe men vara ytterst nyfikna och nogsamlyssnande efter kvalitet åt det håll varifrån inget kvalitetsskryt kommer.

Detta kräver av oss en extremt stark integritet och uppövd förmåga till kvalitetslyssnande – förmåga att urskilja det sanna, goda och verkliga i den rytande stormen av utanpåverk och lurendrejeri. Förmågan att på detta

sätt identifiera kvalitet liknar rätt mycket guldgrävarens uppmärksamma arbete med sin vaskpanna och kräver en barnslig öppenhet, känslighet och transparens som gränsar till naivitet. För att kunna behålla det finställda lyssnandet behöver vi slå dövörat till högljudda störningar.

För att återkomma till liknelsen med det ofödda barnet i livmodern: Om inte det bräckliga embryot till den konstnärliga idén får växa till sig i "splendid isolation" och under optimala förhållanden, hur ska den då kunna utvecklas fullt ut efter sina egna inneboende förutsättningar och sin natur till ett fullvuxet foster moget för förlossning? Om vi redan i "fosterstadiet" släpper in "externa intressenter", som t.ex. ekonomiska, så kan det naturligtvis inte gå väl. Det blir som att inte låta Gud ensam sköta tillsynen under de nio månaderna utan istället ge honom delad vårdnad med Mammon!

Andra obehöriga som inte heller ska beredas tillträde under den konstnärliga "graviditeten" eller ges inflytande överhuvudtaget är estetikpoliser med sina stilistiska modeideal. Under de senaste decennierna har t ex ett otal vittnesbörd kommit, som beskriver modernismens makt och dominans under andra hälften av 1900-talet. Konsekvensen av detta blev en i det närmaste total likriktning av kulturlivet i Europa och utmanövrande av stora konstnärer med icke godkänd estetik. I Sverige var Måndagsgruppen ett exempel på en sådan maktfaktor inom musiklivet.

Även politikens inblandning och styrning gör att fokus förloras från konstens kvalitet. Varje nedprioritering av konsten som sådan till förmån för olika hänsyn, där konsten ska göras till verktyg för andra företeelser urholkar dess kraft och existensberättigande. Det gäller att beskydda konsten från dessa "villospar" och "irrläror", som utgör distraherande och nivellerande faktorer.

Som konstnär är min uppgift att hela tiden förhålla mig levande, att inte "steln" i vissa tankebanor, floskler och stereotypa tolkningsmodeller p g a rädsla eller bekvämlighet.

Samtidigt behöver denna sårbarhet och sensibilitet – likt fostret – ett skyddande hölje, en integritet, som vaktar över arbetet och ser till att det inte blir stört och distraherat. Denna "vaktfunktion" skall rymmas *inom* konstnären. Här närmar vi oss den verkliga komplexiteten i utövandet: att samtidigt med den kontrollerande och vaktande integriteten behålla den fullständiga öppenheten, barnsliga lekfullheten och sensibiliteten, som det levande skapandet förutsätter. Kanske ligger nyckeln till framgång här i konstnärens engagemang och kärlek till och glädje i konsten? Kan möjligen den skyddande integriteten byggas och utgöras just av denna övertygelse och hängivenhet?

Konstens roll i världen

Till slut några ord från Martinson. Han skriver i "Det överansträngda samvetet" (*Utsikt från en grästuva*, 1963):

[...] Vägen till känslokyla och känslodöd är vi alla i någon mån dömda att gå genom att vi ständigt måste vänja oss vid horribla motsägelser i allt som kallas världens gång [...] Vi tvingas alla att begränsa vårt samvete till det vi någorlunda kan omfatta och att i övrigt överlåta världssamvetet att bli förvaltat av instanser av politisk art. Men hur fungerar detta världssamvete? Oftast synes det bara vara en känslodöd upphöjd till politisk dignitet med allt vad det innebär av andligt förfrusen överhöghet. Även de största idealister blir där med tiden kylskåp som ständigt anser sig böra vårda en lidelsefri temperatur [...] Så blir de avvanda från det mått av inlevelse och fantasi som borde vara ett nödvändigt inslag i all realistisk syn.

Realisten dör i realpolitiken, men vad är den senare för ett sorts underligt djur i atomåldern. Jo, ofta en som viftar bort alla varningar från de verkliga realisterna. [...]

Med dessa Martinsons ord ”i ryggen” kan vi konstnärer känna hur oerhört viktiga vi är för världen. Som inlevelsens och fantasins främsta företrädare ser han alltså här konstnärerna som de verkliga realisterna. Inte – som ibland hävdas – tvärtom: som verklighetsfrämmande drömmare och hindrare av utveckling. Detta gör också vår uppgift väldigt tydlig. Konstnärerna har som grundläggande uppdrag att bevara sin känslighet: sin fantasi och inlevelseförmåga och sitt finställda lyssnande utåt och inåt.

Anders Emilsson

Imponerande årsbok

Konstnären Tommy Petersson, som medverkade i Doris nr 28, har nu publicerat *Enomdan • Skisser ord och dagar*. Den digra boken täcker ett helt år med dagliga texter och teckningar och är ett imponerande tidsdokument, unikt i sin mångfald och perspektivrikedom. Prosa och poesi blandas med underfundiga teckningar som hela tiden överraskar med ett varierat bildspråk och ständigt nya motivval. Ibland kommer man att tänka på Harry Martinson när man läser Peterssons versrader. Som när han den 2 juni berättar om aspen:

*aspen tror bara
på liljekonvaljens doft
slår ut sina löv*

Boken *Enomdan* kan beställas via
<http://www.arkfo.se> eller tommy@arkfo.se.

Åke Widfeldt

Folkbiblioteket

Då Harry Martinson 23 år gammal mönstrade av som sjöman i Bordeaux i maj 1927 och tog sig upp till Göteborg, var det som fattig poet och "skald" han försökte ta sig fram i livet.

Efter två månader i Göteborg gick han till fots upp till Stockholm, där han försökte försörja sig på sitt diktande med bidrag till olika tidningsredaktioner. Under denna Stockholmsvistelse sov han i ett egenhändigt ihopsytt tält utanför Skanstull, ett tält som han bar med sig under armen under sina vandringar i staden. Folkbiblioteket blev för den unge Harry Martinson en tillflykt i en stad som han nog inte kände sig mer hemma i än vilken som helst av de hamnstäder han besökt som sjöman.

Före jul var han tillbaka i Göteborg igen. Där träffade han då för första gången Helga Johansson (Moa Martinson) på en tidningsredaktion. De kom sedan att leva tillsammans under lång tid i Sorunda söder om Stockholm, där Moa hade sitt torpställe.

Folkbibliotekets betydelse för de hemlöse vandraren har han givit uttryck för i en dikt som heter "Natt i staden". Den dikten publicerades i kulturtidskriften *Spektrum*, som 1932 ägnade ett helt nummer åt Harry Martinson. Folkbiblioteket får i denna dikt heta "tankens skog" och i några underbara rader ger han en bild av hur han möter bibliotekets ljusvärld genom den ceremoni som utspelas vid själva inskrivningen. Så här lyder raderna:

*Hon skriver korten, fem små naglar glänsa
som matta lampor genom salens skymning.
Hon säger: skriv ert namn på denna raden här
där ljuset från min blondhet lyser ned.*

Dessa rader återkommer 24 år senare i ett annat diktverk av Harry Martinson – i *Aniara*! Då är det Doris som tar emot passagerarna som stiger ombord på rymdskeppet Aniara som skall föra dem bort från den föröddade och strålningsskadade jorden. Därmed har han länkat ihop Folkbibliotekets värld av andligt ljus, hopp och tillflykt med det hopp och den tro på *räddning* som Aniara ingav människorna. Aniara skänkte tröst och hopp på samma sätt som Folkbibliotekets öppna kulturvärld givit tröst och andligt stimulans åt miljontals människor ... och fortfarande gör det.

Per-Ola Rösiö

Kommentar

Detta är ett mycket intressant exempel på hur Martinson i *Aniara* återanvänt tidigare publicerad text. Ett annat är "Sommarpsalm" (*Folket i Bild* 1951, nr 25, s. 2) som sedan återkommer i en något omarbetad form som sång 80 i *Aniara*. Det fyra raderna ur *Spektrum* fanns att läsa redan 1953, då de 29 första sångerna i det som sedan skulle bli Aniara publicerades i diktsamlingen *Cikada*. /Red.

Karavan

LITTERÄR TIDSKRIFT PÅ RESA
MELLAN KULTURER

In i litteraturen, ut i världen

En **världsnomad** bland tidskrifter är *Karavan*. Med fokus på litteraturen från Afrika, Asien och Latinamerika.

Höstens nummer har temat **förbjuden kärlek**,
ett av världslitteraturens viktigaste
och mest fascinerande teman.

*I Karavan flödar det som vanligt av intressanta
författarskap från världens alla länder ...
Ja, här bland all världens litteratur finns bot
mot vinterns melankoli!*

Helsingborgs Dagblad

Vill du prova på?

Vi erbjuder Harry
Martinsonsällskapets
medlemmar ett speciellt
prova-på-pris:

TRE NUMMER FÖR ENDAST 150 KR

(lösnummerpris 79 kr st).

Mejla till info@karavan.se,
uppgi HARRY i ämnesraden.

Glöm inte att skriva din adress!

Gun Ursing till minne

Gun Ursing har avlidit. Hon blev 92 år och sörjs närmast av dottern Karin med familj. Uppvuxen utanför Växjö utbildade hon sig först till småskollärare men vidareutbildade sig för att sedan vara lärare i engelska och psykologi i grund- och gymnasieskolan i Stockholm. I 50-årsåldern omskolade hon sig till bibliotekarie och kom att verka på Danderyds bibliotek. Gun Ursing gav ut flera läroböcker och verkade även som översättare. Bland översättningarna kan nämnas en särskilt uppskattad diktantologi *Världen är en liten by*.

*En poetissa uppstod i vår värld
och hennes sångers skönhet lyfte oss
ut ur oss själva, högt till andens dag.
(ur Harry Martinsons *Aniara*)*

Det var i en ovanligt vacker början av månaden maj 1984, som jag mötte Gun på Harry Martinson-symposiet i Jämshög, genom vår gemensamma vän Ingalisa Munck. Bokskogen i Blekinge var översköld av vitsippor och naturen log mot oss i både sol och lätt duggregn. Flera föreläsare framträdde i folkhögskolans aula och Ingalisa som just hade sammanställt Martinsons postuma bok *Bollesagor* talade lysande om den - och en skir lady läste med vacker röst en novell ur den fina boken; det var Gun Ursing som läste: "Urban plockar grankottar". Hon arbetade då som bibliotekarie i Stockholm, men översatte och sammanställde även litteratur. Från England hämtade hon idén om små böcker som kunde skickas i tjugo-gramsbrev och hennes urval till de vackra böckerna talade om en genomgripande känsla för kvalitet. Harry Martinson, Carl Jonas Love Almqvist, Bo Setterlind och Stagnelius var bland de utvalda.

Tillsammans med David Harry översatte hon både lyrik och prosa av den australiske diktaren Randolph Stowe och hennes intresse för det anglosaxiska förde henne en gång till en intervju med A A Milne som hade skrivit om Nalle Puh. Hennes insats i något som kallades "Litterära Unionen" var också hjärtevarm; och hon berättade med förtjusning om en afton då Harry Martinson och Elsa Grave var där. Gun var besjälad av poesi, men även av bild och musik, och två böcker om äpplen och te gav hon ut tillsammans med dottern Karin, som illustrerade. Gripande är att hon och Karin det senaste året; då Gun var sängbunden och inte kunde se, eller ha tillgång till radio och TV gav ut en underbar liten bok: *Dagboksblad från en sjuksäng*.

Att vara i poesins närhet, det var att vara vän med Gun. Varje besök i hennes vackra lägenhet var te, sympati och lyrik. Varje besök avslutades med att hon läste några dikter. När hennes nära vän poeten Marianne Linder hade gått bort 2012 läste Gun hennes dikt Hästen:

*Världen är steltnad och pansargrå
Men dikten vill förlösa
tingens ömhet -
Ur tingens innersta väsen
stiger du ut
Rosa Mystica
min lilla fattiga häst*

Vännen Donald Fransson

Om blåsan i Guds andes glas

I Doris nr 28 2015 omtalas att Henning Mankell haft funderingar om sanningshalten i den berömda metaforen om blåsan som gör en resa i sitt glas om det får stå orört tillräckligt länge. Det är givetvis en saga och en vacker sådan, men den har verklighetsunderlag. Harry Martinson var väl bevandrad i naturvetenskapen och visste säkerligen att ämnet glas är amorft (utan form), det vill säga saknar ordnad atomär struktur. Det innebär att det i fysikalisk mening är flytande/formbart, även om det vid rumstemperatur ter sig hårt och sprött. Blåsan flyttar sig faktiskt uppåt i sitt glas beroende på Arkimedes princip precis som en luftbubbla som snabbt stiger i vatten eller en ballong som lyfter i luft. Hastigheten kan, som i glas, vara oändligt liten men inte noll eftersom lyftkraften oavbrutet trycker på den i princip formbara omgivningen.

*Ty fastän farten som hon gör är stor
och mycket högre än en snabb planets
är hennes hastighet med rymdmått sedd
på pricken svarande mot den vi vet
att blåsan gör i denna skål av glas.*

(Aniara, sång 13)

Liknelsen ger en hisnande bild av Aniaras litenhet i rymdens väldighet.

Harry Martinson är inte ensam om att använda glasets egenskap att vara "flytande". Förhållandet spelar en roll i Torgny Lindgrens roman *Klingsor*. Där figurerar ett dricksglas som en gång placerats på en snedhuggen stubbe i skogen och där fått stå orört. Efter mycket lång tid återfinns glaset som då anpassat sin form efter stubbens lutning.

Bengt Ljungström

I förra numret av Doris fanns en text av journalisten Gunnel Arbin om hennes oförglömliga möte med Harry Martinson 1958. Tyvärr uppstod ett fel när hon skickade texten via e-post och de avslutande raderna kom bort. Här följer berättelsen i sin helhet.

En radiumsekund vid stranden av Sillen

Det var sommaren 1958 och jag skulle äntligen få träffa Harry Martinson som jag beundrat alltsedan jag läste *“Nässlorna blomma”* i gymnasiet ett decennium tidigare. Skalden bodde då i en villa vid stranden av sjön Sillen nära Gnesta söder om Stockholm.

Förmedlare var författaren Eskil Bergen, som känt Martinson sedan 1930-talet, då bägge var medlemmar i Clarté, som Bergen för övrigt skrivit en bok om. Bergen hade redan tidigare tagit med sig ett par andra unga kvinnor som hade velat få sina dikt försök bedömda av Akademimeddlemmen, något som han var för snäll att säga nej till. Jag kom utan poesi i bagaget och visste då inte att jag skulle skriva dikter. Men det var många år senare.

På den tiden var det viktigt att använda korrekt tilltal och jag började med *“doktor Martinson”*. Av nervspänningen inför mötet brast jag i gråt och det lättade upp stämningen. Sedan blev det snabb övergång till Harry och Gunnel.

Dagen var solig och varm och vi gick ut på framsidans terrass. Vi talade om Harrys oförglömliga bok om sin hårda barndom och han berättade om att han bett till Gud för att undkomma de bitska gårdshundarna på sin skolväg men att det inte hade hjälpt. En stund efteråt sade han plötsligt: - Två gånger i mitt liv har jag upplevat en radiumsekund, då jag genomskådade allting.

Jag förstod att han hade haft en mystisk upplevelse.

Vi gick åter in och stannade framför en bokhylla. Jag hade träffat tillräckligt många författare för att upptäcka att det är de dåliga skrivarna som vill pracka på en sina alster. Harry däremot pekade på hyllraderna och sade: - Välj vilken bok du vill!

Hastigt tog jag Samuel Butlers *“Erewhon”* och Harry skrev *“Minne av ett sommarbesök vid stranden av Sillen”*.

Därpå ville han visa sina bägge gäster sin lanthandel i ett uthus och Eskil sade att det var ett tecken på verklig uppskattning.

Lunchen var framdukad – fläskkarré, sås, potatis och gröna ärter, som vi alla åt av med god aptit men Harry nöjde sig med sås, potatis och ärter och framför hans plats stod ett batteri medicinburkar. Ingrid Martinson skulle åka till sin syster nästa dag och oroade sig för den överblivna maten och frågade om någon ville ta den med sig: - Ja, tack gärna, sade jag. Jag är en fattig student. En volontärsplats på Svenska Dagbladet med halv begynnelselön klarade jag bara tack vare låg hyra för min tvårummare i Hjorthagen i Stockholm.

- Vill du låna pengar, undrade Harry och mitt svar på frågan blev jakande. Tyst reste sig Harry och gick fram till bokhyllan och lade två hundralappar bredvid min tallrik – en stor summa för fyrtio år sedan.

- Men när skall jag betala tillbaka, undrade jag.

- Om 99 år, löd Harrys svar och jag förstod att han inte glömt hur det var att vara ung och fattig.

Nu hade Eskil Bergen och jag råd att ta en taxi till järnvägsstationen i Gnesta och så slutade vårt sommarbesök vid sjön Sillen.

Jag träffade aldrig Harry Martinson igen men kanske man kan se medlemsavgiften till Harry Martinsonsällskapet som en återbetalning av lånet.

Gunnel Arbin

Harry Martinson-sällskapet årshögtid 6 – 8 maj 2016

Årshögtiden inleddes med ett kvällsprogram i Fornebodastugan, Kyrkhult, den 6 maj på Harry Martinsons 112-årsdag. Sällskapets ordförande Åke Widfeldt citerade bl a *Vägen ut* där det berättas om en söndagsutflykt till "Konungshults brunnsort" (Kyrkhult med Tulseboda brunn). "Herr Eskilsson" (Elof Nilsson) på Ekevik bjöd på detta avbrott med fjädervagn i slutet av maj. Det gick två skjutsar och vagnarna hade man lövat med vårens fina grönska. Åke Widfeldt menade att kanske detta var den lyckligaste dagen i Martins barndom, då han lyfts ur den annars så gråa vardagen. Martinson har även skrivit flera dikter om denna "limonadsöndag", t ex "Färden till Kungshult" i *Nomad* (1943).

I Fornebodastugan bodde en tid den tidigare ordföranden i Harry Martinson-sällskapet Ingegerd Bodner Granberg. Detta berättade styrelseledamoten **Elisabeth Jonsson**, som arbetar i Fornebodastiftelsen. Hon informerade också om stora planer för användningen av stugan i framtiden.

Textilkonstprofessorn **Annika Ekdahl**, Kyrkhult,

visade bilder och berättade om sitt konstnärskap och om sin fascinerande gobelängtillverkning. Bland kvällens gäster fanns Klockrikestipendiaten år 2015 **Chen Maiping**. Han hade just blivit klar med sin översättning till

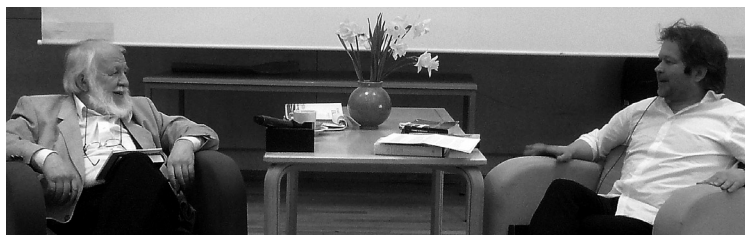
kinesiska av Harry Martinsons *Nässlorna blomma*, som han överlämnade till Sällskapet.

Programmet för lördagen den 7 maj 2016 inleddes med hälsningstal av Åke Widfeldt, där han särskilt vände till professor **Ulf Danielsson**, som tilldelats Martinsonpriset 2016. Widfeldt framhöll att Ulf Danielsson i sanning är en pristagare som ”verkar i Harry Martinsons anda”. Olofströms kommunstyrelses ordförande **Sara Rudolfsson** meddelade juryns prismotivering (se Doris nr 29) innan hon överlämnade priset på 83 950 kronor till Danielsson som också av Harry Martinson-sällskapet förärades en kopia av författarens Nobeldiplom från 1974.

Ulf Danielsson tackade för priset genom en föreläsning som sannolikt ingen närvarande kommer att glömma. Den utformade sig som en dialog mellan vetenskapsmannen Danielsson och diktaren Martinson, där förbluffande många citat ur olika Martinsonverk (främst den postuma Doriderna och mästerverket Anlara men också några hittills opublicerade dikter) visade sig kunna illustrera och fördjupa naturvetenskapen. (Föreläsningen finns dokumenterad på vår hemsida. Se <http://harrymartinson.se/olofstrom/ulf-danielsson-tackade-for-priset-med-en-resa-till-vetandets-granser/>)

Därefter följde sällskapets årsmöte under ordförandeskap av **Gustav Fredriksson**, Saljesällskapet. Bl a lämnades rapporter från olika kommittéers arbete. Man informerade också om årets **Nässelfrossa** med temat ”Människan och Maskinen”. Harry Martinson-sällskapet svarade för flera inslag i denna kulturvecka.

Åke Widfeldt slutade efter tio år som ordförande. Han avtackades varmt och utsågs av årsmötet till hedersmedlem i Harry Martinson-sällskapet. **Semir Susic** valdes med acklamation till ny ordförande i sällskapet. Det meddelades också att styrelsen utsett **Donald Fransson** till hedersmedlem. Han var med när Harry Martinson-sällskapet bildades 1984 och har på olika sätt, troget i det tysta, främjat arbetet.

Johnny Karlsson och Tomas Bannerhed samtalar.

Författaren **Tomas Bannerhed** har under senare år nått stora framgångar som radiopersonlighet. Han upptäckte först i vuxen ålder ornitologins tjuskraft och slog som bekant igenom med romanen

Korparna. Sedan dess har han för radiopubliken berättat om "Bannerheds bevingade vänner" i flera serier program. Han är också en varm vän av Harry Martinsons formuleringskonst inte minst i naturessäerna. Allt detta och mycket mera blev tydligt under programpunkten "Att skriva naturessäer" där han samtalade med **Johnny Karlsson**. Publiken fick också lyssna till avsnitt ur *I starens tid*, Bannerheds senaste bok.

"Kan puppan bli en kosmisk fjäril? Den dolda strukturen i Aniara." **Marianne Westholm** var först ut efter lunchen och föreläste med anledning av att Aniara fyller 60 år. Det var ett fascinerande teoribygge, eller kanske snarare ett detektivarbete som redovisades av Marianne Westholm. Hon berättade till ett bildspel bland annat om hur naturvetenskapens olika grenar i Aniara möter filosofi och andlighet.

Ännu en höjdpunkt under årshögtiden var programpunkten "Nu går solen knappast ner, skärmar bara av sitt sken..." Publiken fick här höra

Harriet och Eva Martinson samtala om sin far tillsammans med barndoms-
vännen **Lena Havland**. Det var familjens och vardagens Harry Martin-

son som här trädde fram. Med stor värme och humor återberättades såväl dråpliga som rörande minnen från de båda flickornas barndom.

I samband med högtidsmiddagen i matsalen på Jämshögs folkhögskola hyllades den avgående ordföranden Åke Widfeldt av den övriga styrelsen.

Söndagen den 8 maj bar det så iväg på bussutflykt till Österlen. På hotell Svea i Simrishamn fick resenärerna lyssna till ett kåseri om Fritiof Nilsson Piraten. Därefter gjordes ett besök hos förra ordföranden i sällskapet, **Ingvar Holm**, och hans hustru konstnären **Karin Sverenius Holm** på Vik.

Rune Liljenrud och Ingemar Lönnbom

Cikadapriset delades i år ut till en poet från Taiwan, **Yang Mu**. Priset har blivit en återkommande händelse som fortsätter att skapa bryggor mellan östasiatisk och svensk lyrik. Pristagarna skall som Martinson "i sin poesi visa att de värnar om livets okränkbarhet". Förutom 20 000 kronor erhåller pristagaren ett keramiskt verk av konstnären Gunilla Sundström. Cikadapriset stöds av Svenska Institutet och Harry Martinson-sällskapet ger också ett mindre bidrag.

Harry Martinson-sällskapet, styrelse och suppleanter

2016 – 2017

Styrelse:

Bengt Bejmar
Finkvägen 3, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 464 53; Mobil 0703-95 02 59
bengt.bejmar@oktv.se

Paulina Helgeson
Toltorpsgatan 50 A, 431 39 MÖLNDAL
Mobil 0703 14 40 13
paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson (räntmästare)
Pressareg, 29, 293 39 OLOFSTRÖM (b)
Holje Bok, Box 14, 293 21 OLOFSTRÖM (a)
Mobil 0705 62 76 39
info@holjebok.se; karlssonsbok@oktv.se

Rune Liljenrud
Allbogatan 18, 342 30 ALVESTA
Tel. 0472 715 25, Mobil 070 34 44 483
runeliljenrud@hotmail.com

Ingemar Lönnbom (sekreterare, webbredaktör)
Östra Strandg. 7 A, 371 38 KARLSKRONA
Tel. 0455 103 92; Mobil 0708 31 03 92
ingemar@lonnbom.se ; info@lonnbom.se

Eva Risberg
Wargentinsgatan 5 E, 111 29 STOCKHOLM
Tel. 08 641 90 19; Mobil 070 592 99 12
evarisberg04@hotmail.com

Irmeli Romo
Fortifikationsg. 11 A, 371 31 KARLSKRONA
Tel. 070 302 56 74
irmeli.romo@gmail.com

Johan Stenström (vice ordförande)
Östervångsvägen 9, 224 60 LUND
Tel. 046 12 68 12; Mobil 0708-12 64 4
johan.stenstrom@litt.lu.se

Semir Susic (ordförande)
Multrågatan 10, 162 55 VÄLLINGBY
Tel. 076 25 26 763
semirsusic@gmail.com

Styrelsesuppleanter:

Martin Bagge
Lilla Risåsgatan 25, 413 04 GÖTEBORG
Tel. 031 13 07 94; Mobil 0736 78 78 27
martin.bagge@comhem.se

Stefan Edman
Almvägen 10, 459 31 LJUNGSKILE
Tel. 0522 222 27; Mobil 0708 16 31 08
st.edman@telia.com

Anders Franck
Sörensens gata 14, 416 79 GÖTEBORG
Tel. 0708-555090
anders.franck@gu.se

Lena Havland-Erlandson
Odengatan 34, 113 51 STOCKHOLM
Tel. 08 612 15 73, Mobil 0708 12 15 73
lena.havland@spray.se

Elisabeth Jonsson
Järegatan 5, 293 39 OLOFSTRÖM
Tel. 0454 922 47, Mobil 0703-692247
elisabeth.jonsson.1950@gmail.com

Johan Lundberg
Lillhersbyv. 26 B, 191 45 SOLLENTUNA
Tel. 08 35 85 96
bojohanlundberg@gmail.com

Disa Lundgren
Mäster Jörgensg. 6 C, 291 53 KRISTIANSTAD
Tel. 044 12 00 54; Mobil 0725-09 48 90
dg.lundgren@telia.com

Anders Olsson
Erik Dahlbergs v. 67, 37439 KARLSHAMN
Tel. 0709-509788
cao8101@gmail.com

Åke Widfeldt
Trestegsvägen 8, 514 31 TRANEMO
Tel. 0325 707 32; Mobil 0706 65 16 87
ake.widfeldt@telia.com

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Åke Widfeldt, Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo

E-post: ake.widfeldt@telia.com Tel. 0325-70732

Redaktör för detta nummer: Åke Widfeldt.

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög

Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

E-post: info@jamshog.org

Bankgiro 5662-5890

Hemsida: www.harrymartinson.se

Se även <http://harrymartinsonitiden.blogspot.com>

Så här blir du medlem i Sällskapet:

Årsavgiften är

200 kronor för enskild medlem (erhåller sällskapets årsbok)

(För boende i utlandet är avgiften 300 kr)

50 kronor för familjemedlem.

Mejla till info@jamshog.org eller skicka vanlig post till adressen ovan.

Sätt samtidigt in avgiften på bankgiro 5662 – 5890.

Glöm inte att uppge namn och adress, gärna via mejl.

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS

STOCKHOLMSGRUPP

Kontaktpersoner:

Eva Risberg

E-post: evarisberg04@hotmail.com

Tel. 08-641 90 19; 070-592 99 12

Semir Susic

E-post: semirsusic@gmail.com Tel. 076-252 67 63

Lena Havland-Erlandson

E-post: lena.havland@spray.se Tel. 0708-121 573; 08-612 15 73

Göran Bäckstrand

E-post: goran.backstrand@sobernet.nu

Tel. 08-766 40 05; 073-441 25 86

Aniaradagen 2016:

Nebbeboda Akademi om fenomenet Aniara

En fantasiprodukt som är skriven av tiden. Så beskrev Harry Martinson sitt rymdepos i efterordet till Aniara – en revy om människan i tid och rum. Det kanske märkligaste av allt i denna diktsvit är hur lager av historia, samtid och framtid vävs samman till en ständigt aktuell berättelse om mänskligheten. Dessa funderingar kring tid och rum fick en central plats när Nebbeboda akademi samlade Aniarakännare i Nebbeboda skola den 12 oktober, som var det jubilerande rymdeposets 60-årsdag.

Åke Widfeldt gav en bakgrund det mörker som lägrade sig över Europa under första halvan av 1900-talet och som kom att prägla Harry Martinsons första bilder av Doris och Mima. Anders Palm fortsatte resonemangen kring Aniara som en sarkofag i lufthavet när Doris dalar ligger i aska och fototurben blir symbol för människans insikt om sin egen förstörelse av jordklotet. Johan Stenström talade om den kosmiska ändlösheten. Men kan vi över huvud taget stå ut med tanken på att universum har ett slut? Björn Larsson finner tröst i sannolikheten att det finns annat intelligent liv i universum, som också har ett medvetande om universums existens. För den dag människan upphör att tro på en fortsättning, upphör vi att resonera mänskligt om dem som kommer efter oss.

Själv är jag född och uppvuxen i rymdkapplöpningens tid. Så länge jag kan minnas har jag funderat över stjärnhimlens eviga mysterium. För min del började grubblerierna nog med Antoine de Saint-Exupérys filosofiska barnbok Lille Prinsen. Med skräckblandad förtjusning läste jag om pojken som bodde på en planet där han vattnade en blomma och sotade vulkaner. En dag lämnade han sin planet och på sin väg till jorden träffade han en rad udda existenser innan han mötte en riktig vän.

Harry Martinson har knappast bidragit till att skingra min förvirring inför universums uppkomst och utveckling. Men under Nebbeboda akademi satte Björn Larsson ord på min vilsenhet. Han talade om ontologisk yrsel inför universum: Hur är det möjligt att detta universum själv kan veta att det existerar, genom vårt medvetande? Jag återvänder i minnet till Lille prinsen som lär oss tänka med hjärtat, för det viktigaste i livet är det vi inte ser. Människans respekt för andra människor.

Sångerna om ett rymdskepp som kommer ur kurs på sin väg mot Mars, bort från ett sargat jordklot fortsätter att inspirera nya generationer att ge uttryck för sin samtid.

Under hösten vill därför vi Olofströms kommun, Harry Martinson-

Anders Palm, Björn Larsson, Johan Stenström och Åke Widfeldt utanför Nebbeboda skola. Foto: Anna Lundholm.

sällskapet, Folkuniversitetet, Riksteaterföreningen i Olofström och FN-föreningen spegla Aniara i en programserie som lyfter fram olika aktuella aspekter av verket. För så länge vi fortsätter grubbla över vår egen existens, behöver vi Harry Martinsons rymdepos.

Anna Lundholm

Aniara blir film

Nyligen meddelades att *Aniara* för första gången kommer att bli spelfilm. För regin svarar två långfilmsdebutanter, Pella Kågerman och Hugo Lilja, som tidigare blivit kända för kortfilmen *Återfödelsen*. Svenska Filminstitutet har anslagit åtta miljoner kronor till inspelningen av Aniara.

I en tidningsintervju har Pella Kågerman berättat att idén att göra en film av Aniara bland annat växte fram medan hon läste Aniara för sin mormor på Sabbatsbergs sjukhus, där hon vårdades för en stroke. Så småningom började de också rollspela Aniara. ”Vi låtsades att sjukhuset var ett rymdskepp som var lost in space och de andra strokepatienterna resenärer. Mormor var en sängliggande, kryptisk, Mima.”

Pella Kågerman uppmanar alla att läsa Aniara som är så skrämmande aktuell i dag. Filmen kommer att spelas in på Gotland och får premiär någon gång nästa vinter.

Välkomna till Växjö 6 – 7 maj 2017

Vår årshögtid 2017 är förlagd till Växjö, där vi kommer att hålla till i IOGT-NTO-huset, Vattentorget 1, vid Växjösjöns strand.

Den här gången blir det inget program på fredagkvällen utan vi startar med årsmötesförhandlingar kl. 9.00 lördagen den 6 maj (på Harry Martinsons födelsedag). Lördagens program i övrigt bjuder på ett litterärt/musikaliskt collage om *Harry Martinsons* och *Pär Lagerkvists tankar och texter i kosmos* under medverkan av bl a Ulla Ekberg, Gunnar Carlberg, Yvonne Steen-Ohlander och Leif Adolfsson. Författaren och konstnären Elisabeth Bergstrand-Poulsen talar om "Människans åldrar" i Martinsons *Nässlorna blommar* och "Kvinnans årstider" i sin egen bok *Hök får jag låna dina vingar?* Det blir dessutom helgsmål i Växjö Domkyrka och högtidsmiddag på restaurang 4 Krogar.

Söndagens utflykt med start 8.30 går till Lilla Björka och Bergs Hembygdsgrd, där vi kommer att få utförlig information om Harry Martinsons företrädare i Svenska Akademien, *Elin Wägnr* – journalist, författare, feminist, fredsaktivist, miljökämpa och civilisationskritiker. Det blir sedan lunch på S:t Sigfrids folkhögskola och besök vid Kronobergs slottsruin. Utflykten avslutas med en guidad tur genom Växjö innan vi skiljs vid Växjö Resecentrum kl. 15.

Definitivt program för årshögtiden och anmälningsblankett kommer att presenteras bl a på vår hemsida i början av nästa år. Det finns många möjligheter till övernattning i Växjö, men några av hotellen är redan fullbokade denna veckohelg. Det kan därför vara en bra idé att i god tid beställa rum och även tågresa.

Välkomna till Växjö!